

පරීක්ෂක වාර්තාව

අදියර III විභාගය - ජනවාරි 2023

(304) සංස්ථාපිත හා පුද්ගලික බදුකරණය

(Corporate and Personal Taxation)

ප්‍රශ්න අංක 01

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක්ද?

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ 69 වැනි වගන්තිය යටතේ ජපානයේ ශ්‍රී ලංකා තානාපති කාර්යාලයේ නිලධාරිනියක ලෙස වසර දෙකක කාලයක් සඳහා පත් කරන ලද පුද්ගලයෙකුට අදාළව වාසික භාවයේ ඊතිය අදාල කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර තිබුණි.

ඒ අනුව, පනතේ 69 (1) (ඇ) වගන්තිය ප්‍රකාරව, යම් පුද්ගලයෙකු යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ ශ්‍රී ලංකා රජයේ සේවකයෙකු හෝ නිලධාරියෙකු වේ නම්, සහ එම පුද්ගලයාගේ කාලාන්තරයා එම වර්ෂය තුළ විදේශයක ඇත්නම් එම පුද්ගලයා එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ වාසිකයෙකු වන්නේය.

නිරීක්ෂණ:

- (1) සියලුම අයදුම්කරුවන් පාහේ මෙම ප්‍රශ්නයට උත්තර ලිවීමට උත්සාහ කර ඇත.
- (2) බොහෝ අයදුම්කරුවන් ප්‍රශ්නය වරදවා වටහාගෙන, දින 183 වාසික ඊතිය මත පදනම්ව වැරදි පිළිතුරු සපයා තිබුණි. එය වසර තුළ විදේශගතව සිටින රජයේ සේවකයෙකුට අදාළ නොවේ .

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොතිබුණි.

ප්‍රශ්න අංක 02

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක්ද?

මෙම ප්‍රශ්නය පනතේ 7 (2) (ඉ) වගන්තිය යටතේ අය කරනු ලබන ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද (CGT), පනතේ 35 සිට 51 දක්වා වගන්ති යටතේ ගණනය කර ඇති පරිදි ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි විමෙන් ලැබෙන ලාභය පිළිබඳ දැනුම පරීක්ෂා කර තිබුණි.

නිරීක්ෂණ:

- (1) ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද ගණනය කිරීම පිළිබඳ බොහෝ අයදුම්කරුවන්ගේ අවබෝධය සතුටුදායක මට්ටමක පැවති අතර ප්‍රාග්ධන ලාභ මත 10% බදු අනුපාතය යොදා තිබුණි.
- (2) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් ප්‍රතිශ්ඨාව ලෙස ඉඩමෙහි වෙළෙඳපොළ වටිනාකම වෙනුවට වරදවා විකුණුම් මිල සඳහන් කර තිබුණි.
- (3) බොහෝ අයදුම්කරුවන් ප්‍රාග්ධන ලාභය සඳහා ඉඩමේ පිරිවැය නිවැරදිව හඳුනාගෙන ඇත.
- (4) බොහෝ අයදුම්කරුවන් ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීමට නියමිත දිනය පිළිබඳව දැන සිටියේ නැත.

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 03

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක්ද ?

මෙම නඩු තීන්දු ප්‍රශ්නය, ක්‍රිබ්ස්ට් එරෙහිව දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් නඩු තීන්දුවේ කරුණු මත පදනම් වී තිබේ. නඩුවේ දී ලබා දුන් තීන්දුවට අනුව, සුවිශේෂී සේවාවක් පිළිගැනීමක් ලෙස වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබා ගැනීම සඳහා ක්‍රේබ් මහතාට ලබා දුන් විශේෂ ගෙවීමක් පුද්ගලික තෑග්ගක් ලෙස සලකනු ලැබූ අතර, එය රැකියා ආදායම යටතේ බදු අය නොකෙරේ. තවද, සේවකයකුගේ සුවිශේෂී සේවය අගයමින් ඔහුට වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර ලබා ගැනීම සඳහා ගෙවන ලද විශේෂ ප්‍රසාද දීමනාවක් රැකියාවෙන් ලද ලාභයක් නොවන බව ද නිගමනය විය.

ඉහත නඩුවේ තීන්දුවට අනුව ගෙවීම සිදු කිරීමට චේතනාව වනුයේ අනුර මහතා විසින් සමාගමට ලබා දුන් දිගු කාලීන සේවාව වන අතර එය ගෙවීම සඳහා ප්‍රතිශ්ඨාව නොවන බව අධිකරණය තව දුරටත් පැවසීය. තවද, මෙම විශේෂ ගෙවීම පුද්ගලික ත්‍යාගයක් වූ අතර, එය රැකියාවෙන් ලද ලාභයක් ලෙස සැලකිය නොහැකිය. එබැවින්, එය 2021/2022 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ඔහුගේ බදු අය කළ හැකි ආදායමේ කොටසක් නොවේ.

කෙසේ වෙතත්, පනතේ 5 (2) වගන්තියට අනුව, මෙම විශේෂ වෛද්‍ය බිල්පත් ප්‍රතිපූරණය ඔහුගේ බදු අය කළ හැකි ආදායමේ කොටසකි, මන්ද එය 5 (3) වැනි වගන්තියේ දක්වා ඇති පරිදි සමාන කොන්දේසි මත සමාගමේ සියලුම සේවකයින් සඳහා ලබා ගත නොහැක.

නිරීක්ෂණ:

- (1) බොහෝ අයදුම්කරුවන්ට දී ඇති ප්‍රශ්නයක කරුණු තීරණය කළ නඩු තීන්දුවකට අදාළ කරන්නේ කෙසේදැයි තවමත් අවබෝධ වී නොමැත.
- (2) අදාළ නඩු තීන්දුව සහ පනතේ විධිවිධාන හුවා දක්වා ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සැපයීම අවශ්‍ය වුවද, බොහෝ අපේක්ෂකයින් එසේ කිරීමට අපොහොසත් විය .
- (3) නිසි සාධාරණීකරණයකින් හෝ පැහැදිලි කිරීමකින් තොරව නිශ්චිත ලාභය බද්දට යටත් බව ඇතැම් අයදුම්කරුවන් නිගමනය කර තිබුණි.
- (4) නඩුවේ කරුණු නිවැරදිව හඳුනාගෙන අපේක්ෂිත පිළිතුර ලබා දී ඇත්තේ ඉතා සුළු අයදුම්කරුවන් පිරිසක් පමණි.
- (5) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් පිළිතුරු දී ඇත්තේ එය ත්‍යාගයක් බවත්, එකම ශ්‍රේණියේ සැමට ලබා නොදෙන බවත්ය.
- (6) සමහර අයදුම්කරුවන් දිගු ඡේද ලියා තිබුණු අතර ප්‍රශ්නයම නැවත ලියා තිබූ නමුත් පිළිතුරේ ඇතුළත් කළ යුතු වැදගත් කරුණු සම්පූර්ණයෙන්ම මඟ හැරී ඇත.

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සාමාන්‍ය මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 04

(A) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

මෙම විශේෂිත ප්‍රශ්නය පදනම් වූයේ 2003 අංක 25 දරණ, මුදල් පනතේ 13 (අ) වගන්තිය යටතේ පනවා ඇති සංචාරක සංවර්ධන බද්ද (TDL) මතය.

නිරීක්ෂණ

- (1) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් සංචාරක සංවර්ධන බද්ද ගණනය කිරීමේදී අදාළ වන 1% ක නිවැරදි බදු අනුපාතය දැන සිටියේ නැත.
- (2) බොහොමයක් අයදුම්කරුවන් සංචාරක සංවර්ධන බද්ද සඳහා බද්දට යටත් වන දළ පිරිවැටුම ගණනය කිරීමේදී සේවා ගාස්තු වැරදි ලෙස ඇතුළත් කර ඇත.
- (3) අයදුම්කරුවන් කිහිප දෙනෙකු සේවා ගාස්තු වලින් 10%ක් පමණක් නිවැරදිව ගෙන ඇත.

උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සාමාන්‍ය මට්ටමක විය.

(B) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

කොටස් හුවමාරුවේ සිදුවන කොටස් ගනුදෙනු සඳහා බද්දක් අය කිරීම සඳහා 2005.01.01 දින සිට බලපැවැත්වෙන පරිදි 2005 අංක 5 දරන මූල්‍ය පනත යටතේ පනවන ලද කොටස් ගනුදෙනු බද්දට අදාළ මූලික දැනුම ප්‍රශ්නයේ මෙම කොටසින් පරීක්ෂා කරන ලදී. අදාළ අනුපාතය 2011.01.01 දින සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි කොටසෙහි විකුණුම් වටිනාකම අනුව විකුණුම්කරු මත 0.3%ක් සහ කොටසෙහි මිලදී ගැනීමේ වටිනාකම අනුව ගැණුම්කරු මත 0.3%ක් වේ.

නිරීක්ෂණ

- (1) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් කොටස් ගනුදෙනු බද්ද සඳහා බදු පදනම නිවැරදිව ගණනය කර ඇත්තේ කොටසක මිල කොටස් ගණනින් ගුණ කිරීමෙනි.
- (2) 0.3% බදු අනුපාතයක් යෙදීමෙන් කොටස් ගනුදෙනු බද්ද නිවැරදිව ගණනය කර තිබුණේ අයදුම්කරුවන් කිහිප දෙනෙකු පමණි.

උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සාමාන්‍ය මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 05

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

වෙළඳ ප්‍රචාරණ සහ උත්සව සංවිධාන සේවා සැපයීමේ නිරත ආයතනයක් විසින් 2022.03.31 අවසන් කාර්තුව සඳහා ගෙවිය යුතු එකතු කළ අගය මත බද්ද (VAT) ගණනය කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් අපේක්ෂා කර තිබුණි.

නිරීක්ෂණ:

- (1) අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් ප්‍රශ්නය සඳහා අවම වශයෙන් ලකුණු පහක් හෝ හයක් ලබාගෙන තිබූ අතර, සමහර අයදුම්කරුවන් ලකුණු අටකට වඩා වැඩි අගයක් ලබා ගැනීමෙන් වැට් බදු පිළිබඳ හොඳ දැනුමක් ඇති බව සනාථ කර තිබුණි. ප්‍රශ්නයේම දක්වා ඇති සංඛ්‍යා එකතු කිරීම සහ අඩු කිරීම නිසා වැට් බදු පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් දැනුමක් නොමැතිකම හේතුවෙන් ඉතා සුළු අයදුම්කරුවන් ප්‍රමාණයක් ලකුණු තුනකට වඩා අඩුවෙන් ලබා ගත්හ.
- (2) බදු වගකීම් ගණනය කිරීමේ දී අදාළ බදු අනුපාතය 8% ප්‍රශ්නය තුළම සපයා ඇතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් බදු වගකීම් ගණනය කළේ 15% අනුපාතයටය.
- (3) අයදුම්කරුවන් විසින් සිදු කරන ලද පොදු වැරද්ද වූයේ විදේශීය ගනුදෙනුකරුවන්ගෙන් ලැබෙන ආදායම මත වැට් බදු අය කිරීමයි. ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටතදී ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සඳහා සපයන ලද සේවාවන් වෙනුවෙන් විදේශ සේවාදායකයින්ගෙන් ලද අදායම් මත බදු අනුපාතය ශුන්‍ය අගයක් යන්න ඔවුන්ගේ පිළිතුරුවල දක්වා තිබුණේ නැත.
- (4) ගෙවිය යුතු ඉතිරි වැට් බද්ද ගණනය කිරීමේදී සැලකිය යුතු අයදුම්කරුවන් සංඛ්‍යාවක් ප්‍රවාහන කටයුතු සඳහා ප්‍රධාන විධායක නිලධාරියා විසින් භාවිතා කරන මෝටර් රථය සඳහා වූ රක්ෂණ වාරිකය වැරදි ලෙස අඩු කර තිබුණි.
- (5) බොහෝමයක් අයදුම්කරුවන් ශීර්ෂයන් සඳහා වෙන් කළ ලකුණු (මුළු යෙදවුම් බද්ද සහ ගෙවිය යුතු ශේෂ බද්ද) ලබාගෙන නොමැති අතර ඔවුන් ගණනය කිරීම් සිදු කර ඇත, නමුත් ඔවුන් ගණනය කිරීම්වලට පැමිණ ඇති ආකාරය සඳහන් කර නොමැත.
- (6) අපේක්ෂකයින් අතලොස්සක් SVAT සැපයුම් සඳහා නිවැරදිව බදු අය කර ඇති අතර, අවසානයේ SVAT බැර වචුවරපත් (SVCV) බදු බැරක් ලෙස අඩු කර දක්වා තිබුණි.
- (7) පෙර කාර්තුවෙන් ඉදිරියට ගෙන එන ලද අතිරික්ත යෙදවුම් බද්ද සහ වාරික ගෙවීම අයදුම්කරුවන් බහුතරයක් විසින් අඩු කරන ලදී.
- (8) ඇතැම් අයදුම්කරුවන් බදු වගකීම් ගණනය කිරීමේදී වැට් බදු වාර්තාවන්හි යෙදවුම්-නිමැවුම් යාන්ත්‍රණය වෙනුවට ගිණුම් ලෙජර ප්‍රවේශය (හර/බැර) අඛණ්ඩව භාවිතා කර තිබූ අතර, එය වැට් බදු වාර්තා මත පදනම්ව පරීක්ෂකයින් විසින් පිළිගනු නොලැබේ.
- (9) වැට් බද්දේ යෙදවුම්-නිමැවුම් යාන්ත්‍රණයට අදාළ දැනුම බහුතරයක් විසින් අවබෝධ කරගෙන ඇත.

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 06

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක්ද?

මෙම ප්‍රශ්නය පනතේ 90 වගන්තිය යටතේ 2021/22 තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා ගෙවිය යුතු ඇස්තමේන්තුගත බදු ප්‍රකාශය (SET) ඉදිරිපත් කිරීමට අදාළව අපේක්ෂකයින්ගේ මූලික දැනුම පරීක්ෂා කරන ලදී. ඒ අනුව ප්‍රශ්නහි අවශ්‍යතාවය වූයේ,

- (1) 2021/22 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා තුන්වන වාරික ලෙස ගෙවිය යුතු මුදල ගණනය කිරීම,
- (2) 2021/22 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් බදු වාරික ගෙවීමේ නියමිත දින සඳහන් කිරීම,
- (3) ප්‍රමාදගෙවීම් මත දණ්ඩන වළක්වා ගැනීම සඳහා සමාගම විසින් ගත හැකි පියවරක් සඳහන් කිරීම, සහ
- (4) පැහැර හරින ලද බදු අයකර ගැනීම සඳහා දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් යොදාගන්නා ක්‍රම දෙකක් සඳහන් කිරීම.

නිරීක්ෂණය:

- (1) බොහෝ අයදුම්කරුවන් 2021/22 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා තුන්වන වාරිකය ලෙස ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද නිවැරදිව ගණනය කර තිබූ අතර වාරික ගෙවීමේ නියමිත දිනය නිවැරදිව ප්‍රකාශ කර තිබුණි.
- (2) ප්‍රමාද වූ ගෙවීම් මත දඩ මුදල් වැලැක්වීම සඳහා සමාගම විසින් ගත හැකිව තිබූ පියවර බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් නිවැරදිව දක්වා ඇත.
- (3) බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් පැහැර හරින ලද බදු අයකර ගැනීමට දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ගත හැකි පියවරයන් නිවැරදිව සඳහන් කර ඇත.

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 07

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක්ද ?

මෙම ප්‍රශ්නය පනතේ 53 සිට 56 දක්වා වගන්ති ප්‍රකාර හවුල්කාර බදුකරණය මත පදනම් විය. මෙහිදී හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප්, හවුල්කරුවෙකු විසින් හවුල් ව්‍යාපාරයට ලබා දුන් ණය මුදලට පොලී ගෙවීම්, හවුල්කරුවෙකුගේ දියණියට ගෙවූ දීමනා, පරිත්‍යාගය සහ ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම පොලී ඇතුළත්ව 2021/22 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීම අවශ්‍ය විය.

නිරීක්ෂණ:

- (1) බොහෝ අයදුම්කරුවන් ප්‍රශ්නය සඳහා වෙන් කර ඇති ලකුණු වලින් අවම වශයෙන් ලකුණු 5 සිට 7 දක්වා ලබාගෙන ඇත.
- (2) බහුතරයක් අයදුම්කරුවන් විසින් හවුල් ව්‍යාපාර ලාභය ගණනය කරන විට හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප ගිණුම් ලාභයට නිවැරදිව එකතු කර ඇත.
- (3) හවුල්කරුවෙකුට ගෙවන පොළිය සුළු අයදුම්කරුවන් සංඛ්‍යාවක් විසින් අඩු කර නොතිබුණි.
- (4) හවුල්කරුවෙකුගේ දියණියකට ගෙවන ලද දීමනාව බහුතරයක් විසින් අඩු කර තිබුණි.
- (5) හවුල් ව්‍යාපාරයේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීමේදී බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් ව්‍යාපාර ආදායම සහ පොලී ආදායම වෙන වෙනම සොයා ගන්නා ලදී.
- (6) කෙසේවෙතත්, ඇතැම් අයදුම්කරුවන්ට බදු අය කළ හැකි ආදායමට පැමිණීමේදී සුදුසුකම් ලත් ගෙවීම් සහ සහන යටතේ කළ පරිත්‍යාග අඩු කිරීම අමතක විය.

- (7) බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් පළමු රු.1,000,000/- ට ද 10% ඉතිරියට 6%ක් ලෙසද නිවැරදිව බදු වගකීම ගණනය කර තිබුණි.
- (8) ඇතැම් අයදුම්කරුවන් ශුන්‍ය අනුපාතයකින් බදු අය නොකර හවුල් දීමනාව ලෙස රු. 1,000,000/- වැරදි ලෙස ඉල්ලා ඇත.

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 08

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක්ද ?

2021/22 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආයතනික බදුකරණය පිළිබඳ මූලික න්‍යායාත්මක දැනුම මෙම ප්‍රශ්නය මගින් පරීක්ෂා කරන ලදී. ඒ අනුව ප්‍රශ්නය අවශ්‍ය වූයේ,

- (1) අත්කම් භාණ්ඩ නිෂ්පාදනයේ යෙදී සිටි වාසික සමාගමක් විසින් තක්සේරු කළ හැකි ආදායම, බදු අය කළ හැකි ආදායම, ගෙවිය යුතු දළ ආදායම් බද්ද සහ ගෙවිය යුතු ඉතිරි ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීම.
- (2) සමාගම නිෂ්පාදන හා අපනයන ව්‍යාපාරයේ යෙදී සිටින විට ආදායම් බදු අනුපාතය තීරණය කිරීම .
- (3) ව්‍යාපාර ලාභය නිශ්චය කිරීමේදී සාමාන්‍ය අඩු කිරීම් (10 වැනි වගන්තිය), ප්‍රධාන අඩු කිරීම් (11 වැනි වගන්තිය) සහ පනතේ සඳහන් විශේෂිත අඩු කිරීම් (12 සිට 19 දක්වා වගන්තිය) යෙදවීමේ ප්‍රයෝගික දැනුම ඇගයීම.

නිරීක්ෂණ:

(1) ලබාගත් සාමාන්‍ය ලකුණු:

සියලුම අයදුම්කරුවන් පාහේ මෙම ප්‍රශ්නය සඳහා පිළිතුරු සපයා ඇති අතර, අයදුම්කරුවන්ගෙන් 60% කට වැඩි ප්‍රමාණයක් අවම වශයෙන් ලකුණු 50%ක් ලබා ගෙන ඇත.

(2) ඉදිරිපත් කිරීමේ ආකෘතිය:

බහුතරයක් දෙනා ආයතනික ආදායම් බදු ගණනය කිරීමේ ආකෘතිය සහ ව්‍යවස්ථාපිත කරුණු හඳුනාගැනීමෙන් හොඳ කාර්යසාධනයක් පෙන්වා තිබුණි. කෙසේ වෙතත්, ඇතැම් අයදුම්කරුවන් තවමත් ආදායම් බදු ගණනය කිරීමේ ආකෘතිය සහ ව්‍යවස්ථාපිත කරුණු නිවැරදිව ඉදිරිපත් කිරීමට අපොහොසත් වී ඇත.

(3) වෙනත් ආදායම්:

ව්‍යාපාර ආදායම ගණනය කිරීමේදී ලැයිස්තුගත සමාගම් කොටස් විකිණීමෙන් ලද ලාභය, පොලී ආදායම, ලාභාංශ ආදායම සහ ස්ථාවර වත්කම් බැහැර කිරීමේ ලාභය වෙනම ආදායම් මූලාශ්‍ර ලෙස සියලුම අයදුම්කරුවන් පාහේ අඩු කර දක්වා තිබුණි.

(4) ගිණුම්කරණ ක්ෂයවීම්, වත්කම් බැහැර කිරීම සහ ප්‍රාග්ධන දීමනා:

සියලුම අයදුම්කරුවන් පාහේ ගිණුම්කරණ ලාභයට ක්ෂයවීම නැවත එකතු කර තිබුණි. තවද, ප්‍රාග්ධන දීමනා අඩු කිරීමේදී බහුතරයක් දෙනා අදාළ අනුපාත නිවැරදිව යොදාගෙන තිබුණි.

කෙසේවෙතත්, වත්කම් බැහැර කිරීමේ අලාභ ගණනය කිරීමට අයදුම්කරුවන් සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක් අසමත් විය. ඇතැම් අයදුම්කරුවන් වත්කම් බැහැර කිරීමේදී අලාභ නිවැරදිව ගණනය කර ඇතත්, තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීමේදී එය ගිණුම්කරණ ලාභයට එකතු කර තිබුණේ නැත.

(5) ඉඩ නොදෙන වියදම්:

බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් පාරිතෝෂික, පරිත්‍යාග සහ විනෝදාස්වාද වියදම් සඳහා ප්‍රතිපාදන නිවැරදිව ගිණුම් ලාභයට එකතු කර තිබුණි.

(6) ඉඩදෙන වියදම්:

තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීමේදී ගොඩනැගිලි අලුත්වැඩියාව සහ ප්‍රචාරණය අඩු කිරීම සතුටුදායක මට්ටමක පැවතුණි. කෙසේ වෙතත්, ප්‍රයෝජන වියදම් සඳහා 100% අමතර අඩුකිරීම දැක්වීම සතුටුදායක මට්ටමක නොවීය. සමහර අයදුම්කරුවන් එම වියදම් ඉඩ දිය හැකි බව ලියා ඇතත්, ඒවා නැවත ගිණුම් ලාභයෙන් වැරදි ලෙස අඩු කර ඇත.

(7) සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන:

කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයට අධ්‍යාපනික උපකරණ පරිත්‍යාග කිරීම බහුතරයක් විසින් සීමාවකින් තොරව අඩු කර තිබුණි. කෙසේ වෙතත්, ඇතැම් අයදුම්කරුවන් මෙම අධ්‍යාපනික උපකරණ රජයට භාණ්ඩවලින් සිදු කළ පරිත්‍යාගයක් වශයෙන් නොසලකා රුපියල් 500,000/- හෝ බදු අය කළ හැකි ආදායමෙන් 1/5ක සීමාවකට යටත්ව පරිත්‍යාග කළ බවට වැරදි ලෙස දක්වා තිබුණි.

(8) ආයෝජන ආදායම:

ලැබුණු ලාභාංශවලින් ලැබෙන ලාභාංශ ආදායම බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් බද්දෙන් නිදහස් කර තිබිණි. එහෙත්, සැලකිය යුතු අපේක්ෂකයින් සංඛ්‍යාවක් ආයෝජන ආදායමට ලැයිස්තුගත සමාගම්ලාවලින් ලද ලාභාංශ වැරදි ලෙස ඇතුළත් කර තිබුණි. ආයෝජන ආදායම යටතේ බදු පොලී ආදායම දැක්වීම සතුටුදායක මට්ටමක පැවතුනි.

(9) බදු අනුපාතය හඳුනා ගැනීම:

සමාගම නිෂ්පාදන හා අපනයන ව්‍යාපාරයේ නියැලී සිටි අතර ඒ සඳහා 14% බදු අනුපාතයක් අදාළ වේ. අනෙක් අතට, සමාගමට ස්ථාවර තැන්පතු වලින් පොලී ආදායමක් ලැබී ඇති අතර ඒ සඳහා 24% බදු අනුපාතයක් අදාළ වේ.

කෙසේවෙතත්, සමාගමේ බදු වගකීම් තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථා දෙකම හඳුනාගෙන තිබුණේ ඉතා සුළු අපේක්ෂකයින් පිරිසක් පමණි. බොහෝ අයදුම්කරුවන් අපනයන නොසලකා හැරීමෙන් සම්පූර්ණ ලාභය සඳහා 24% බදු අනුපාතය වැරදි ලෙස යොදවා තිබුණි. අවාසනාවන්ත ලෙස, ඇතැම් අයදුම්කරුවන් තවමත් සමාගමක බදු වගකීම් ගණනය කිරීමේදී තනි පුද්ගල බදු අනුපාත භාවිතා කර තිබුණි.

(10) බදු බැර හඳුනා ගැනීම:

කාර්තු වශයෙන් වාරික ගෙවීම බහුතරයක් විසින් බදු බැරක් ලෙස අඩු කර දක්වා තිබුණි..

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 09

පරීක්ෂාකර ඇත්තේ කුමක් ද?

ශ්‍රී ලංකාවේ සමාගමක ප්‍රධාන මූල්‍ය නිලධාරී ලෙස සේවය කරන වාසික පුද්ගලයෙකුගේ 2021/22 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පුද්ගලික ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීම. ආදායම් මූලාශ්‍රවලට රැකියාවෙන්, ව්‍යාපාර වලින් සහ ආයෝජනවලින් ලැබෙන ආදායම ඇතුළත් විය.

නිරීක්ෂණ:

සියලුම අයදුම්කරුවන් විසින්ම පාහේ ප්‍රශ්නයට උත්තර ලිවීමට උත්සාහ කරන ලද අතර, පුද්ගල බදුකරණයට අදාළ අයදුම්කරුවන්ගේ මූලික දැනුම සතුටුදායක මට්ටමක පැවතුනි. අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් අවම වශයෙන් වෙන් කළ ලකුණු වලින් 50%ක් ලබාගෙන ඇති අතර, අයදුම්කරුවන් සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක් ලකුණු 20 කට වඩා ලබාගෙන ඇත. නිරීක්ෂණ පහත ලැයිස්තුගත කර ඇත:

(a) රැකියා ආදායම:

- (1) බහුතරයක් විසින් රැකියා ආදායමට වැටුප් සහ ප්‍රසාද දීමනා ඇතුළත් කර තිබුණි.
- (2) සමාගම විසින් ඉන්ධන සමඟ සපයන මෝටර් රථ ප්‍රතිලාභ ගණනය කිරීම බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් සිදු කර තිබුණේ නැත.
- (3) සමාගම විසින් කරන ලද කුලී ප්‍රතිපූරණය බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් රැකියා ආදායමට ඇතුළත් කර ඇත.
- (4) විදේශ සංචාර වියදම් ප්‍රතිපූරණය සැලකිය යුතු අයදුම්කරුවන් සංඛ්‍යාවක් විසින් ආදායමට වැරදි ලෙස ඇතුළත් කර ඇත.

(b) ව්‍යාපාර ආදායම:

- (1) ව්‍යාපාරයෙන් ලාභය ගණනය කිරීමේදී බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් සභායක සඳහා වැටුප සහ ලිපි ද්‍රව්‍ය වියදම් ආදායමෙන් අඩු කර ඇත.
- (2) පරිගණක මත ප්‍රාග්ධන දීමනාව (වසර 5) ගණනය කිරීම සතුටුදායක මට්ටමක පැවතුනි.

(c) ආයෝජන ආදායම :

- (1) දළ කුලිය බහුතරයක් විසින් ආයෝජන ආදායමක් ලෙස සලකනු ලැබිය.
- (2) සාමාන්‍ය අයදුම්කරුවන් සංඛ්‍යාවක් තේරාසික විදේශ මුදල් ගිණුමේ (RFC) පොලිය නිදහස් ආදායමක් ලෙස නිවැරදිව සලකා තිබුණි. කෙසේ වෙතත්, සමහර අයදුම්කරුවන් එය තක්සේරු කළ හැකි ආදායමට ඇතුළත් කර තිබුණි.
- (3) ස්ථාවර තැන්පතු සඳහා පොලිය බහුතරයක් විසින් ආයෝජන ආදායමට නිවැරදිව ඇතුළත් කර තිබුණි.

(d) පොදු අතපසුවීම්, වැරදි සහ ප්‍රකාශ:

- (1) බොහෝ අයදුම්කරුවන් 25% අලුත්වැඩියා වියදම් දීමනාව සුදුසුකම් ලත් ගෙවීම් සහ සහන යටතේ දක්වනවා වෙනුවට ආයෝජනයෙන් ලද තක්සේරු ආදායමෙන් අඩු කර පෙන්වා තිබුණි. සමහර අයදුම්කරුවන් සුදුසුකම් ලත් ගෙවීම් සහ සහන යටතේ 25% අලුත්වැඩියා දීමනාව නොසලකා හැර ඇත.
- (2) බෞද්ධ හා පාලි විශ්වවිද්‍යාලයට භාණ්ඩ වශයෙන් කරන ලද පරිත්‍යාගය බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් සුදුසුකම් ලත් ගෙවීම් යටතේ අඩු කර තිබුණි. කෙසේ වෙතත්, අනුමත පුනරායතනයකට භාණ්ඩ වලින් කරන ලද පරිත්‍යාග සමහර අයදුම්කරුවන් විසින් භාණ්ඩ පරිත්‍යාග යන්ත නොසලකා හැරීමෙන් සුදුසුකම් ලබන ගෙවීමක් ලෙස අඩු කර දක්වා තිබුණි.
- (3) සහන යටතේ බහුතරයක් විසින් රු.3,000,000/- ක පුද්ගලික සහනය අඩු කර තිබුණි. කෙසේවෙතත්, අධ්‍යාපන වියදම් සහ වෛද්‍ය රක්ෂණය සඳහා රු. මිලියන 1.2 සීමාව බොහෝ අයදුම්කරුවන් විසින් අඩු කර නොතිබුණි.
- (4) බොහෝ අයදුම්කරුවන් බදු අය කළ හැකි ආදායම මත බදු අය කිරීම සඳහා නිවැරදි බදු අනුපාත යොදාගෙන තිබුණි. අවාසනාවන්ත ලෙස ඇතැම් අයදුම්කරුවන්තවමත් 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ (පැරණි පනතේ) බදු අනුපාත සහ ස්ලැබ් යොදාගෙන තිබුණි.
- (5) APIT සහ වාරික ගෙවීම් බදු බැර ලෙස බහුතරය විසින් නිවැරදිව දක්වා තිබුණි. කෙසේවෙතත්, ඇතැම් අයදුම්කරුවන් බදු වගකීම් ගණනය කිරීමකින් තොරව සෘජුවම බදු ගෙවිය හැකි ආදායමෙන් බදු බැර වැරදි ලෙස අඩු කර තිබුණි.
- (6) ඇතැම් අයදුම්කරුවන් විසින් තක්සේරු කළ හැකි ආදායම, සුදුසුකම් ලැබීමේ ගෙවීම් සහ සහන, බදු අය කළ හැකි ආදායම, දළ බදු වගකීම්, බදු බැර කිරීම් සහ ගෙවිය යුතු ඉතිරි බදු ගණනය කිරීමේදී තනි පුද්ගල ආදායම් බදු ගණනය කිරීමේ නිවැරදි ප්‍රවාහය යොදවා තිබුණේ නැත. උදාහරණයක් ලෙස, තක්සේරු කළ හැකි ආදායමට පෙර සුදුසුකම් ලත් ගෙවීම් සහ කාර්තු වාරික ගෙවීම් අඩු කර තිබීම.
- (7) ඇතැම් අයදුම්කරුවන් පිළිතුරේ ඉතිරිය සම්පූර්ණ නොකර බදු ගෙවිය හැකි ආදායම මත බදු ගණනය කිරීම නතර කර තිබුණි.

කාර්යසාධනය :- උත්තර ලිවීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

සමස්ත කාර්යසාධනය:

අයදුම්කරුවන්ගෙන් බහුතරයක් CGT, VAT, හවුල් ව්‍යාපාර බදුකරණය, ආයතනික බදුකරණය සහ පුද්ගල බදුකරණය සම්බන්ධ ප්‍රශ්න සඳහා අවම වශයෙන් 50% ක ලකුණු ලබාගෙන ඇත. කෙසේ වෙතත්, ස්ව-අධ්‍යයන පොත කෙරෙහි අඩු අවධානයක් යොමු කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස වාසික රීතිය, නඩු තීන්දු, TDL සහ බදු පරිපාලනය යන ක්ෂේත්‍රවල ඇතැම් දුර්වල කාර්යසාධනයන් නිරීක්ෂණය වී ඇත.

ඇතැම් ශිෂ්‍යන්ගේ දුර්වල කාර්ය සාධනට හේතු වූ පොදු කරුණු පහත දැක්වේ:

- (1) බදුකරණයේ සහ අදාළ බදු නීතිවල මූලික මූලධර්මවලට වඩා අංක ගණිතමය ගණනය කිරීම් කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම.
- (2) නව දේශීය ආදායම් පනත සහ එහි පසුකාලීන සංශෝධන CGT, TDL වැනි අදාළ බදු නීති පිළිබඳ දැනුවත්භාවය නොමැතිකම.
- (3) ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දීමට පෙර ප්‍රශ්න පත්‍රය නිවැරදිව කියවීමට අවධානය යොමු නොකිරීම. මෙය වැරදි අවබෝධය හේතුවෙන් ප්‍රශ්නයේ ඇතැම් වැදගත් අවශ්‍යතා අමතක කිරීමට හේතු විය.
- (4) විභාග කුසලතා වැඩි දියුණු කිරීමට උපකාරී වන පසුගිය ප්‍රශ්න පත්‍ර කෙරෙහි ප්‍රමාණවත් අවධානයක් යොමු නොකිරීම.
- (5) බොහෝ මූලික මූලධර්ම සහ බදු නීති නිසි ලෙස පැහැදිලි කර ඇති ස්ව-අධ්‍යයන පොත කෙරෙහි අඩු අවධානයක් යොමු කිරීම.
- (6) ප්‍රශ්න පත්‍රයට පිළිතුරු සැපයීමේ දුර්වල කාල කළමනාකරණය සහ සමහර අයදුම්කරුවන් කුඩා ලකුණු සඳහා දීර්ඝ පිළිතුරු ලියා ඇත.
- (7) සමහර අයදුම්කරුවන් 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනතේ අවශ්‍යතා සහ ඉන් පසුව සිදු කළ සංශෝධන තේරුම් ගැනීමට අපොහොසත් විය. පෙර 2006 අංක 10 දරන දේශීය ආදායම් පනත මත පදනම්ව ලබා දී ඇති සමහර පිළිතුරු.
- (8) යථාර්ථවාදී නොවන උපකල්පන සිදු කරන ලද අතර ඇතැම් යථාර්ථවාදී උපකල්පන අතුරුදහන් විය.
- (9) ආකෘතිය සහ ඉදිරිපත් කිරීම ඇතුළුව පිළිතුර සංවිධානය කිරීමට එක් එක් ප්‍රශ්නයේ සැබෑ අවශ්‍යතාවය නිසි ලෙස අවබෝධ කර ගැනීමට අපොහොසත් වීම.
- (10) පරීක්ෂකවරුන්ට පිළිතුරුවල කරුණු අවබෝධ කර ගැනීමට අපහසුතා ඇති කළ නොපැහැදිලි අත් අකුරු. සමහර විට පිළිතුරු ඉතා අපැහැදිලි නිසා කියවිය නොහැකි විය.
- (11) පිළිතුරු සඳහා අදාළ පෙරවැඩ නොමැතිකම හෝ පෙරවැඩ ගණනය කිරීම් සමඟ නිසි ලෙස සම්බන්ධ නොවීම හේතුවෙන් ප්‍රශ්න සඳහා වෙන් කරන ලද සම්පූර්ණ ලකුණු ලබා දීමට පරීක්ෂකවරුන්ට නොහැකි විය.
- (12) සමහර අයදුම්කරුවන් ගණනය කිරීමේ ක්‍රියාවලියේදී ඔවුන් පැමිණ ඇති ඔවුන්ගේ සංඛ්‍යාවලට සහාය දැක්වීම සඳහා නිසි ක්‍රියාකාරීත්වය නොපෙන්වයි.

අනාගත විභාගයන්හි කාර්යසාධනය වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා යෝජනා:

- (1) ප්‍රශ්න පත්‍රයට පිළිතුරු දීමට පෙර කාල කළමනාකරණය පිළිබඳව අවධානය යොමු කිරීම, එමගින් ප්‍රශ්නවල ඇතැම් වැදගත් අවශ්‍යතා අවබෝධ කර ගැනීමට අයදුම්කරුවන්ට ඉඩ සලසයි. ලබා දී ඇති ප්‍රශ්න සහ ලකුණුවල අවශ්‍යතාවය මත පදනම්ව හැකිතාක් පිළිතුර සාරාංශ කිරීම ඉතා වැදගත් වේ.
- (2) විභාග කුසලතා වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා පසුගිය ප්‍රශ්න පත්‍රවලට පිළිතුරු සැපයීම සහ යෝජනා පිළිතුරු සමඟ පරීක්ෂා කිරීම.
- (3) ප්‍රශ්න පත්‍රයේ ඇති සියලුම අංශ ස්ව-අධ්‍යයන පොත්වලින් ආවරණය වන බැවින් අධ්‍යයන පාඨය කෙරෙහි පූර්ණ අවධානය යොමු කිරීම. අධ්‍යයන පාඨයේ විවිධ ක්ෂේත්‍ර පරීක්ෂා කිරීමේ හැකියාවක් ඇති බව මතක තබා ගැනීම වැදගත්ය.
- (4) දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ගැසට් නිවේදන සහ පුවත්පත් නිවේදන මගින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද 2017 අංක 24 දරන දේශීය ආදායම් පනතට පසුකාලීන සිදු කරන ලද සංශෝධන පරිශීලනය කිරීම.
- (5) පිළිතුරු සඳහා ලකුණු ලබා දීමේදී ප්‍රයෝජනවත් වන පැහැදිලි සහ යථාර්ථවාදී උපකල්පන ප්‍රකාශ කිරීම. ප්‍රශ්නවල දී ඇති කරුණු වෙනස් කිරීම සඳහා යථාර්ථවාදී නොවන උපකල්පන කිරීමට අයදුම්කරුවන්ට ඉඩ නොදෙන බව මතක කිරීම වැදගත්ය.
- (6) ගණනය කිරීම් වල අංක ගණනමය නිරවද්‍යතාවයට වඩා බදුකරණයේ මූලික මූලධර්ම කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම.
- (7) අවශ්‍ය විටෙක එක් එක් ගණනය කිරීම් සඳහා සුදුසු පෙරවැඩ සැපයීම සහ ඒවා අදාළ පිළිතුරු සමඟ නිසි ලෙස සම්බන්ධ කිරීම.
- (8) පරීක්ෂකවරුන්ට කරුණු පැහැදිලිව අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි වන පරිදි පැහැදිලි අත් අකුරින් ප්‍රශ්න පත්‍රයට පිළිතුරු සැපයීම.
- (9) පිළිතුරුපත්‍රයේ නව පිටුවක නව ප්‍රශ්නයකට පිළිතුරු සැපයීම.
- (10) අයදුම්කරුවන්ට ප්‍රශ්න පත්‍රය එක් වරකට වඩා කියවා අදාළ නොවන පිළිතුරු සහ ගණනය කිරීම් ලිවීමෙන් වළකින ලෙස උපදෙස් දෙනු ලැබේ.
- (11) සෑම විටම ප්‍රශ්න පත්‍රය සම්පූර්ණයෙන් කියවීමට විනාඩි 15 ක් කියවීමේ කාලය භාවිතා කර එක් එක් ප්‍රශ්නයේ විශ්වාස මට්ටම මත පදනම්ව ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු දීමට පටන් ගන්න.

- * * * -